

Vallankumousajoista sotavuosien läpi

[Itsenäinen Suomi](#)

[Pihlajaveden historiaa](#)

[Sota-aika Pihlajavedellä](#)

[Pihlajaveden lotat "Valkoisessa kirjassa"](#)

[Aino Korjan historiikit -alkusivu](#)

[Itsenäinen Suomi](#)

[Pihlajaveden historiaa](#)

[Aino Korjan historiikit -alkusivu](#)

[Sota-aika Pihlajavedellä](#)

[Pihlajaveden lotat "Valkoisessa kirjassa"](#)

Vallankumousajoista sotavuosien läpi

Kolmekymmentä vuotta olen aikonut laittaa joitain rivejä sotavuosien hengestä ja tapahtumista talteen - ennen kaikkea kaatuneistamme. Yhtä kykenemättömänä edelleen asian edessä seison. Nämä vuodet ovat sisältäneet niin paljon. Miesten panos on ollut niin valtavaa sankariutta ja uhrautumista, etteivät köyhät sanat pysty niitä ilmaisemaan. Koko aikakausi on

ollut niin ihanteellista, ettei tämän päivän ihminen pysty sitä ottamaan vastaan. Mikä oli se voima kaiken takana? Kun lukee kirjeitä, toistuu niissä useimmin sana rakkaus: Rakas vaimoni, rakas pienokaiseni, rakkaat vanhempani, rakkaani, rakas kotiseutu, rakas isänmaani, rakas Jumalani, rakkaus teihin kaikkiin...

Sana viha ei kertaakaan.

Aloitetaan kuitenkin aiemmasta ajasta. Kuusivuotias kurkisteli akkunasta, kun vieraat miehet pystyttivät kaikenlaisia puita ja haarukoita kotipellolla. Mitä ne tekevät? "Ne ovat venäläisiä, jotka kartoittavat Suomea. Tulkaa pois sieltä akkunasta, etteivät ne näe, että heitä kurkistellaan. Jos eivät vielä tykkää siitä." Eivät millään malttaneet lapset akkunasta poissa olla. Vieraat miehet nauroivat heille ja heittelivät lumipalloja leikillään. Eivät ne mitään vihaisia olleet. Elettiin kai vuotta 1917.

Oli kevätkesä. Lähellä olevalla Nionmäellä oli ilmoitettu pidettäväksi kokkojuhla. Lapsetkin oli luvattu päästä sinne. Eräänä aamuna kuulumme, kun Sahalta joku mies tuli kertomaan, ettei kokkojuhlaa saakaan pitää, sillä kaikki puheet ja väenkokoukset oli kielletty. Viis me siitä välitimme, miksi oli kielletty, mutta se, ettei kokkovalkeaa saakaan pitää, oli suuri suru. Jotain isommat puhuivat, ettei tämä ole sellainen tilaisuus, joka voidaan kieltää, ja kävivät jossain asiaa selvittämässä. Kokkojuhla pidettiin. Aseman työväen torvisoittokunta ainakin siellä soitti, ja ravintola oli. Kummitäti, **Männistön lida**, antoi meillekin ravintolasta pullaa ja limonaattia. Juhlaa oli.

"Ähtärin vallityöt." Sana syöpyi lastenkin tietoisuuteen. Se kuului venäläisten Suomen poikki tekeillä olevaan puolustuslinjaan. Sinne komennettiin miehiä joka talosta. Talot palkkasivat puolestaan edustajia. Työmaa herätti vastenmielisyyttä maalaisväestössä varsinkin, kun pitäjässä sattui olemaan venäläismielinen poliisi, santarmi **Nummimaa**, joka antoi innokkaasti työmääräyksiä ja pidättikin niskoittelijoita. Vastenmielisyys purkautui osittain pilkkalauluna, jota kaikilla raiteilla laulettiin. Laulu kulkeutui vallityömaallekin, jossa värssyt lisääntyivät satalukuisiksi. Sisältö oli karkeata ja hiomatonta. Laulua koetettiin kieltääkin laulamasta, mutta kerrotaan, että aina kun kyseinen poliisi tuli työmaalle, miehet ottivat ääntä lapionvarresta ja sitä laulua laulettiin.

Onko se sitten ollut vuoden 1918 alussa, kun joukko Pihlajaveden miehiä oli varhain aamulla kokoontuneet kyseisen poliisin asunnolle ja vaatineet tätä heti lähtemään pois pitäjistä. He olivat riisuneet santarmin virkamerkkit ja kyytineet ensimmäiseen lähtevään junaan. Sanottiin hänen menneen Tampereelle, eikä sen enempää miehestä kuin asiastakaan kuulunut koskaan mitään.

"Vallankumousjuhla." Sellainenkin sana piirtyi lapsenkin tietoisuuteen. Eräänä aamuna isä lähti asemalle katsomaan ja kuulemaan, mitä on tapahtunut. Tuntui kuin vanhempani olisivat olleet jotenkin epätietoisia siitä, mitä pitäisi tehdä. Kotiin tullessaan isä kertoi, ettei asemalle uskalla mennä, ellei ole punaista rusettia rinnassa. Oliko lie sitten samana iltana, kun nuorisoseurantalolla oli sitten vallankumousjuhla. "Pitäisikö sinne mennä? Kyllä kai, kun kirkkoherrakin siellä puhuu ja **Pakkalan** rouva kehoitti tulemaan." Sitten myöhemmin kotona oli isohko valokuva vallankumousjuhlasta. Siinä istuu venäläinen upseeri keskellä, ja kaikki muut ovat tuttua kylän väkeä. Se upseerikin oli puhunut juhlassa. Sanottiin, että hän oli oikein

mukava ja hyvä mies. Oli kai joutunut myöhemmin ammuttavaksi.

Varsinaisista Suomen itsenäisyysjulistusvaiheista ja -kuukausista ei lapselle ole jäänyt mitään selvää kuvaa. Jännittyneet mielialavaikutelmat tulivat kaikkialla esille ja lapsenkin tietoisuuteen. Omassa pitäjässä oli aina rauhallista. Kuohuntaa ehkä jossain määrin oli, mutta ne koettiin tutussa piirissä pitää kurissa ja rauhoittaa. Olihan pitäjässä vain muutamia taloja ja torppia, joiden väet kävivät yhdessä töissä. Lapset leikkivät ja kävivät yhdessä koulua. Suuria vastakohtia ei ollut. Kertoihan tosin R:n pappa, miten hän illan hämyssä ajeli hevosella kotiin päin, kun äkkiä eräs saman kylän mies tarttui hevosta suupielistä ja manasi, että kuinkahan kauan sinäkin lahtari siinä vielä ajelet. Tapaus oli kai ollut jotenkin niin luonnoton ja järkyttävä, että pappa vielä sitä vuosienkin kuluttua mainitsi ja sanoi, että tässä samassa talossa kiellettiin sitten Jumalakin. Katsokaa nyt mikä on seuraus: väki on kaikki hävinnyt ja tuuli puhaltaa talon nurkkien läpi.

Suojeluskunnat oli perustettu. Isä kertoi, että oli se hyvä, kun meillä oli silloin niin hyvä suojeluskunnan paikallispäällikkö kuin **Koskela**. Kun Pohjanmaalta soitettiin ja kysyttiin, että onko siellä punakaartilaisia tai muuta rauhottomuutta, niin täältä vastattiin aina, ettei ole mitään. Niin Pihlajavesi säästyivät kaikesta kärjistetystä.

Vapaussodan rintamalinja vakiintui sitten Vilppulan tienoille. Rapun edessä oli jo maa sulana ja siinä isoja kiviä. Laitettiin aina korva kiinni kiveen ja kuunneltiin, että täriseekö maa? Jos maa tärisi, niin tiedettiin, että Vilppulassa ammuttiin. Eivät lapset oikein käsittäneet, mitä se ampuminen oikein sisälsi. Oli vain jännittävää kuunnella tärinää.

Joskus oli isä ja Lintulan setäkin määrätty hevosineen Vilppulaan. Hevosmiehillä oli jokin määrätty palvelusaika. Eräänä aamuna, ehkä jo ennen kuin varsinaiset taistelut siellä olivat alkaneetkaan, isä tuli jo kotiin. **Lintulan** tati oli nähnyt isän tulon, mutta heidän isäänsä ei ollut tullutkaan. Tati juoksi meille ja itki kauheasti. "Kyllä kai sekin sieltä tulee. Emme me tiedä oikein mihin kukin jäi, eikä siellä oikein tiennyt ketä missäkin metsässä oli." Tulihan se setäkin jonkin ajan kuluttua.

Kevättalven valoisa ilta asemalla. Asema-aukio täynnä ihmisiä. Pidin äidin kädestä kiinni. Asemakirjuri **Gummerus** oli kaatunut Tampereella. Hänen arkkunsa laitettiin junaan vietäväksi hautaan kotiseudulle. Asemarakennuksen portailla puhui läheisenä omaisena

Martti Pihkala

. Myöhemmin kerrottiin Pihkalan sanoneen, että siinä väkijoukossa oli mukana niin ivallisa kasvoja, että hänen olisi tehnyt mieli ottaa aseensa ja ampua. Olisi se ollut kauheaa, jos hän olisi ampunut siinä.

Oman kirkon pihaan haudattiin myöskin Tampereella kaatunut nuori **Aarne Simsiö**. Kun myöhemmin kuulin Narvan marssin, syntyi mielikuva, että asemalta päin on Kanervan kohdalla hevosella tuotu kyseistä kaatunutta ja neljä torvisoittajaa kävellyt rinnalla ja soittanut samaa marssia. Onko tuo soitto totta vaiko mielikuvituksen tuotetta? Aarne Simsiön isä oli ollut Suomen Kaartin sotilas. Hän oli hiljainen, tasapuolinen maanviljelijä ja rauhallinen isänmaan ystävä, joka pitkät vuosikymmenet uskollisena kulki suojeluskuntapuku päällään ja seisoi kunniavartiossa sankarihaudoilla. Toisen poikansa sai hän myöhemmin saattaa Koipikankaan

sankarihautaan.

Vapaussodan jälkeinen kevät ja kesä. Nälänhätä oli paikkakunnalla kova. Pettua syötiin harva se asumuksessa, varsinkin työläiskodeissa. Männistönmäeltä ja Sahankylältä tuli joka aamu koululapsia kouluun mennessään. Heillä oli nälkä. Äiti antoi aina ruokaa, mitä oli antaa.

Ihmettelin vieressä **pikku-Kaisaa**, joka söi keväiset kopsukuoriset perunatkin kuorineen.

Pienelle

Eino-pojalle äiti antoi ruisvelliä, ja poika tuli niin sairaaksi, että huusi ja pyöritti itseään nurmikolla. Selvisihän hän siitä kuitenkin. Heinätöissä

Kulmalan Kalle

ja

Peltosen Heikki

tulivat sairaiksi syötyään oikeaa leipää. Niin kauan he olivat pettua syöneet. Heidän jalkansa olivat ajetuksissa, ja niitä he pitivät vesihauteessa.

Tilda

tuli pyytämään, saako hän laasta riihen hirrenraot leipätaikinaansa. Isä sanoi, ettei siellä ole kuin pölyä, mutta nurkassa on kasa herneen varsia ja herneitä, ota ne.

Äiti oli jakanut ruoka-aineet niin, että viimeisenä päivänä ennen uutista ei itselläkään enää ollut leipää. Kyllä me lapset leikimme silloinkin, ja muistiin on jäänyt vain kesän aurinkoa.

Sahankylän lapsilta vaihdettiin joskus leipäpalalla pettuleipää maistiaiseksi. Halukkaita vaihtajia kyllä oli, mutta äiti ei kai antanut vapaasti kauppaa käydä. Pettuleipää maisteltiin, imelääkin siinä oli, mutta lopulta syljettiin se suusta pois.

Sittenhän seurasikin toistakymmentä rauhan vuotta. Pikkupitäjässä elettiin naapureina sovussa ja ymmärryksessä. Tavattiin useimmiten ihmiset ihmisinä, mutta poliittisissa ja yhteiskunnallisissa kysymyksissä oltiin vähintään kahdessa täysin eri leirissä.

Yhdistys- ja harrastustoimintakin oli täysin eristäytynyttä. Nuoristakin toiset kävivät nuorisoseurantalolla, nuorisoseuran, suojeluskunnan ym. juhlissa. Toiset kävivät työväentalolla. Kaikilla taloilla oli vireä ja runsas toiminta. Saattoi tapahtua, että saman kylän nuoret, jotka olivat yhdessä koulunsa käyneet ja lapsena leikkineet, eivät koko nuoruusaikanaan tavanneet toisiaan missään yhteisissä riennoissa ja tilaisuuksissa.

Perhejuhlat olivat kuitenkin kylän yhteisiä juhlia. Varsinkin häät olivat hauskoja. Niissä tapasi koko kylä toisensa tuttuina, iloisessa mielialassa. Esimerkiksi Mäkikylän työväentalolla oli usein häitä, joissa tanssittiin.

Myöskin Nionmäen, Koivistonmäen ja monen muun mäen kokkojuhlat olivat vapaat puoluehengestä. Kokkoa saatettiin polttaa helluntaina ja juhannuksena. Sitä vain mentiin mäelle ja huutaa huikattiin. Tiellä kulki muuta nuorisoa kuulostellen, missä päin nyt kokkoa poltettaisiin. Ääniä kuuluessa joukko aina lisääntyi, kunnes mäki oli täynnä. Kiireesti vain kokkoaineita metsästä, jotta savu näyttäisi kauemmaksikin missä ollaan. Joskus saatettiin muutamaa aikaa ennenkin levittää sanaa, että kokko palaa nyt siellä. Ei siinä mitään edeltä järjestettyä ohjelmaa ollut. Parhaat laulajat vain piiriin ja laulamaan. Niin piirileikki pyöri ja laulut vaihtelivat tunnista tuntiin. Oli oikein tunnettuja piirileikin laulajia, jotka antoivat äänensä kaikua kesäisessä illassa. Sellaisia olivat mm. **Peltolan Pauli** veljineen, **Aholan** veljekset, **Veurlanderin** pojat jne.

Pikkutyttöä nauratti, kun isot tytöt piirissä haikeina vetivät: "Mamma suuri, pappa suuri, molemmat he suuri. Minkälainen hulivili sinustakin tuuli..."

Kotona opetettiin jo pienenä isänmaallisia lauluja. Velipoika lauloi kotoisissa juhlissa jo ennen kuin osasi kunnolla puhuakaan : "Olemme suomalaisia, vaikk' oomme pienokaisia... -Laps' Suomen ällös vaihda pois sun maatas ihanaa... -Suomi armas synnyinmaamme..."
Suomalaisuusliikkeen kautta Suomen lippu koetettiin saada joka kotiin. Lipun käyttöä opetettiin. Vanhempi polvi, joka oli kokenut Suomen itsenäisyyden muodostumisen, eli voimakasta kansallistunteen aikaa. Tämä isänmaallinen mieliala oli nuortenkin keskuudessa hallitsevana. Nuorella maalla oli pelko itsenäisyyden kadottamisesta, ja siksi puolustustahtoa kasvatettiin ja vaalittiin. Ei siinä ollut sodan ihannoimista, eikä sitä toivottu. Nuorisoon kasvatettiin velvollisuuden henkeä tehdä työtä isänmaan hyväksi sekä vaaran tullessa viimeiseen saakka sitä puolustamaan.

Maan puolustuslaitos oli rakennettu laajalle pohjalle. Sen muodostivat varsinainen armeija sekä reservinä vapaaehtoiset suojeluskunnat. Suojeluskunnat katsottiin puolustustahtoltaan luotettaviksi. Niiden jäsenmäärät olivat verrattain isot. Sotilaskuri ja -järjestys, yhtenäinen puku ja ennen kaikkea korkea isänmaallinen henki antoi nuorille tyydytystä toimia sen riveissä. Eikä ainoastaan nuorille -joukossa olivat myös harmaahapsiset veteraanit.

Pihlajaveden Suojeluskunta oli perustettu jo 1917. Sen aikaisissa valokuvissa ovat suojeluskunnan esikunnassa mukana ainakin **Einari Luoma, Artturi Mäkinen, Verner Pakkala**

Antero Sälli

Martti

ja

Adiel Leppälä

. Koko suojeluskuntatoiminnan ajan vanhimpina mukana olivat

Edvard Kallio

sekä

Anselm Simsiö

. Kallion Edvard-isäntä saapui harjoituksiin pyöreänä, touhukkaana. Hän oli pitkäaikainen paikallispäällikkö, joukon johtaja, jonka sanaa oli toteltava, vaikka taisivat nuoremmat väliin purnatakin. Hän oli mies, jolle edustamansa asia oli elämän sisältö. Maanviljelijä

Anselm Simsiö

oli entinen Suomen Kaartin sotilas, jonka vanhin poika kaatui vapaussodassa ja myöhemmin toinen poika talvisodassa. Ikävuosia oli jo paljon, kun Simsiön isäntä vielä joukossa uskollisena kulki ja nuoremmillekin voimistelutemppeja näytti. Simsiöstä sanottiin, että hän oli ainoa mies, joka hyväksyttiin joka puoluepiirissä. Hän meni suojeluskunnan harjoituksista työväentalolle osuuskaupan kokoukseen ja laittoi kiväärin nurkkaan, eikä kukaan siitä pahaa sanonut. Hän oli oma itsensä.

Suuri joukko tuntemiani miehiä kuului 1920-1940 välisinä vuosina suojeluskuntaan.

Paikallispäällikkönä oli aluksi asemavirkailija **Otto Koskela**, sitten Edvard Kallio talvisotaan saakka ja sitten asemapäällikkö

Hu

ugo Puusaari

. Toiminnassa oli sotilaskoulutusta ja -harjoituksia, urheilukilpailuja ja ennen kaikkea isänmaallisuutta. Nimiluettelo minulla ei ole, mutta tietämäni ja muistini mukaan toiminnassa oli mukana mm. seuraavia: Pihlajaveden kunnia ja ylpeys, hiihtäjä

Matti Raivio

oli mukana. Muistan kansakouluaikoina, miten Matti Raivio hiihti joka aamu koulutiellä vastaan postia kuljettaessaan. Matti Raivio oli hiljainen, vaatimaton, mutta lujatahtoinen ja rehellinen urheilija. Kerrottiin, etteivät haastattelijat häntä helposti saavuttaneet. Hiihtäjä oli myöskin Urho Raivio ja samaa lajia

Töyryn

veljekset. Lapin talosta tulivat

Eero

,

livari

ja

Viljo

, Valkeajärveltä

Mikko

.

Eino Kankimäki

oli suora ja komea mies. Kutinlahdesta tuli veljessarja

Yrjö

,

Esa

ja

Eelis

hauskoina, toprakoina. Mukana olivat

Rantakömin Eero

,

Martti

,

Onni

ja

Bruuno

toimekkaina ja intoa täynnä. Oli

livari

ja

Villhelm Kara

. Tulivat

Kotirannan Esko

,

Usko

ja

Kauko

sekä

Koivurannan Voitto

.

Kallion

pojat

Urho

ja nuori

Edvard

astuivat isänsä askelissa mitä aatteeseen ja innostukseen tuli.

Koivumäen Eelis

oli tasaisena ja vakaana ja velipoikansa Eino vilkkaana ja liikkuvana.

Eemeli Vähäkömi

oli uskollinen harmaantuva yksineläjä.

Kauppalan

veljekset

Reino

ja

Matti

olivat aina mukana. Leppälän mäeltä saapui

Olavi Leppälä

. Kaiken joukon hauskuttajana oli

Eino Karimo

.

Simsiön

pojat

Reino

ja

Urho

olivat mukana.

Reino Mäenpää

oli, ja jos juhlissa tarvittiin soittajaa ja musikanttia, hän pystyi siihen.

Kokinmäen Kalle

ja

Bruuno

saapuivat myöskin hauskoine juttuineen,

Toivo Sälli

hiljaisena.

Lammin Lauri

oli ainakin uskollisista uskollisin. Mukana oli

Viljo

ja

Veikko Kaijanaho

,

Seeti

,

Sulo

ja

Toivo Lapinmäki,

Toivo Collin

ja paljon, paljon muita vanhempia ja nuorempia, joita en nyt ilman nimiluetteloja muista.

Suojeluskuntien rinnalle muodostuivat Lotta-Svärd-yhdistykset. Naisjärjestön tarkoituksena oli avustaa suojeluskuntaa ja kouluttaa naisia erilaisiin kriisinajan tehtäviin. Ennen kaikkea järjestön tehtävänä oli vaalia kristillis-isänmaallista aatesuuntaa: koti, uskonto ja isänmaa. Lotta-työllä oli suuri ja keskeinen harrastusalue. Pihlajaveden Lottien historiikissa olen tarkemmin kertonut toiminnasta ja numerotietoja.

Lottien puheenjohtajana toimi pitkään **Olga Pakkala** ja sihteerinä **Lida Vuorela** - tarmokas ja aatteen läpitunkema pari. Ompeluseurat kokoontuivat vuorollaan jäsenten kotona. Lotat oli jaettu eri työjaostoihin: muonitus-, sairaus- ja lääkintä-, keräys- ja kanslia- sekä ilmavalvonta- ja viestitysjaokset. Kaikille annettiin kurssien ym. kautta tarpeellista koulutusta. Muonitusjaosto oli ehkä tutuin. Siinä opeteltiin kenttätehtävien käyttöä, suurten joukkojen muonitusta jne. Näitä taitoja tarvittiin usein muidenkin järjestöjen suurissa muonituksissa. Isänmaallisia juhlia järjestettiin usein suojeluskunnan kanssa. Esimerkiksi itsenäisyyspäivänä oli käynti kirkossa ja sankarihaudalla. Työn täytti jonkinlainen ylevä tunnelma.

Joskus vain ihmetteli, miksi kaikki eivät voineet olla siinä mukana. Ei silloin nuorempi sukupolvi täysin käsittänyt niitä rasitteita, mitä kansalaissodan päätyttyä oli jäänyt vaikuttamaan. Samoin poissa olevat eivät usein omakohtaisesti asioista päättäneet, vaan seurasivat vanhemman polven ja puoluejohtajien antamia ohjeita. Suojeluskunnan aseellisuus vieroitti myös joitain vanhempia maanviljelijöitä.

Elämä oli vireätä, ja henkisiä harrastuksia paljon. Nuorisoseura ja maamiesseura naisjaostoineen olivat myöskin hyvin toimivia järjestöjä. Näissä harrastuksissa toiminta ja niissä toimivat henkilöt muodostivat sen ympäristön ja ajattelutavan, jossa elin. Se oli oikeistolaista, vaikka politiikasta ei puhuttu, eikä sitä suoranaisesti harrastettu.

Vasemmistolaiset toimivat omissa ryhmissään neljällä työväentalolla. Työväentaloilla oli myöskin voimakasta aate- ja harrastustoimintaa, josta en osaa tarkemmin kertoa. Heillä on omat historiakokoelmansa.

Politiikka tuli esille kunnalliselämässä. Isän työpöydälle oli kerääntynyt kunnallislautakunnan ja köyhäinhoitolautakunnan asiat kuin myös monen muun lautakunnan. Tavallaan se oli sen aikaisen hajautetun toiminnan kunnantoimisto kirjanpitoineen, tileineen. Isä oli virkatalolautakunnan puheenjohtaja ja seurakuntaharrastusten kautta muutenkin oli seurakuntakin siinä lähellä. Isää oli kirjallisten ym. kykyjensä mukaan autettava, ja siksi yhteiskunnalliset kysymykset tulivat tutuiksi. Isä oli asioissa rauhallinen, kiihkoton ja tasapuolinen. Kunnalliselämässäkin jyrkimmät mielipide-eroavaisuudet tulivat esille pääasiassa kunnanvaltuuston kokouksissa. Kaikki sujui verrattain rauhallisesti. Vaalien alla oli lehdessä jotain kirpeämpiä kirjoituksia. Isä arvasi tämän vasemmistolaisen kirjoittajan, joka henkilökohtaisesti kertoi asiattomia tietoja. Vastaantullessa isä kysyi: "Miksi sinä viitsit niin paljon valehdella?" Vastattiin: "Niin, kun ne käskei." "Olet sinä huono mies, jos et osaa itse päättää, vaan kirjoitat, mitä toiset käskevät."

Kunnallakin oli oma tehtävänsä puolustusasioissa. Kunnallislautakunnan oli laadittava ja hoidettava esimerkiksi luettelo liikekannallepanon sattuessa tarvittavien hevosten saanti. Siellä kunnan kaapissa oli luettelo määrätystä hevosista. Hevosia eivät omistajat saaneet hukata ilman ilmoitusta. Kirjeet oli lupa avata vasta tilanteen tullessa.

Paljon onnellisia asioita 1938-39. Ulkoinen maailma ei paljon päässyt vaikuttamaan, vaikka Euroopassa oli jo pitempään ollut rauhatonta ja muutoksia. Kerran syyskesällä 1939 sattui käteen joku Euroopan tilannekatsaus, jossa selostettiin mahdollisuutta Suomenkin joutumisesta sotaan. Ajatus oli jotain uutta ja järkyttävää. Syyskesä seurattiin Euroopan tapahtumia. Ne olivat kuitenkin jossain siellä muualla.

Syyskynnöt olivat parhaillaan menossa, kun syksyisenä iltana suojeluskunnan esikunta kutsuttiin kiireesti kokoon. Sinne jäi kyntäjän aura vaolle, eikä hän tullut sitä koskaan takaisin hakemaan. Sen aikaisia tunnelmia on joskus yritetty paperille piirtää seuraavasti: Lokakuinen lauantai-ilta oli myöhäiseksi käynyt. Työkansa oli kotoisen saunan lämmössä viikon tomut pois heittänyt. Rauhaisten kotien suojissa nukkuivat niiden asujamet. Äiti pienoistaan uneen hoiteli ja kohta kuuluikin vain rauhallinen hengitys. Yön lempeys vallitsi mailla. Kaikkeen tähän tuli äkkiarvaamaton, väkivaltainen, raaka herätys. Kuka havahtui yössä räikeänä kiirivään puhelimen soittoon. Ken heräsi akkunaan koputukseen. Asepalvelukseen kelpaavat miehet kutsuttiin aamuksi kokoon Aseman nuorisoseurantalolle. Säpsähdettiin. Elämän keskelle heitettiin jotain kylmää, uhkaavaa, jota ei vielä käsitetty. Joku purki tämän vaikean ärtyneinä sanoina viestintuojalle. Useimmat ottivat tiedon vastaan rauhallisesti. Aamulla asemalle mennessä pyöräilijät seisahtuivat vielä hetkeksi katsomaan avautuvaa kotimaisemaa. Hyvä olo häivähtää hetkiseksi mieleen. Kotiseutu, syntymämaa, uhkaako sinua taas vaara, vai miksi on liikkeelle lähdetty. Niin moni muukin on tänä aamuna tullut kokoontumispaikalle. Siellä on vanhoja isäntämiehiä, on suojeluskuntalaisia, on lottia. Nuoria miehiä tulee jatkuvasti. Joku suojeluskuntalainen on valvonut koko yön järjestelyjen vuoksi. Uusi tulokas saapuu aina kysyvin ilmein: onko tämä harjoitusta vai mitä? Vastassa on aina vakavia kasvoja ja äänetöntä kysyntää, jota joku leikillinen sanonta joskus valaisee. Odotetaan tietoja suojeluskunnan esikunnalta, jonka arvataan jotain tietävän. Ja sitten tuleekin jo tieto: todellinen liikekannallepano. Isänmaa sodan edessä. Valmistaudutaan tuntemattoman uhkan varalle.

Joku seuraava aamu. Nyt ovat koossa jo kaikki pitäjän kutsuntamiehet. Moni on tuonut määrätyn hevosen mukanaan. Jotain hevosta tuo vanha isä. Väkeä, liikettä, ennen näkemätöntä. Kuormia tehdään, varusteita täydennetään. Aavistus sanoo, että nyt harjoitusten aika on ohi. Nyt astuu tosi eteen ja kysyy kaikkea. 25 vuotta oli pelätty ehkä juuri tätä. Sama aika oli nuorten mieliin isketty isänmaan rakkautta, valmiustahtoa. Oli kuin olisivat nämä miehet kasvaneet ja eläneet vain tätä tarkoitusta varten.

Vanha isä seisoo syrjässä. Hän aavistaa kuitenkin, mitä tuo velvollisuuden täyttäminen sisälsi. Siinä lähtisivät hänen kotipitäjänsä nuoret miehet. Siinä lähtisi ainoansa, sukunsa jatkaja, talonsa asuja - hänen nuori poikansa, jonka kulmilla vielä lapsuus- ja nuoruusajan onnelliset päivät kuulsivat, joka oli oppinut saamaan elämältä vain hyvää. Palaavatko he - palaisiko hän? Herran tahto tapahtukoon. Ja jos palaisi, omistaisiko hän enää entisen valoisan maailmankatsomuksensa? Kylmä syystuuli sai vanhan isän tärisemään. Siinä syrjässä hän seisoi yhtäkkiä niin yksin ja avuttomana.

Mutta nuoret miehet tuolla. Joskin katse oli vakaa, uhkuivat kuitenkin reipasta nuoruutta ja voimaa, vakavaa tahtoa ja rauhallisuutta. Tilanteen vakavuus peitettiin leikillä. "Nyt sitä mennään tankkeja hakemaan, joilla sitten, kun kotia tullaan, kaikki pellot kynnetään! -Onkos niitä sellaisiakin olemassa? -Joo, Amerikassahan ne kyntävät jo peltonsa sellaisilla koneilla." Näillä pojilla kotikuvat olivat vielä lähellä, sen tanhuvat varmat astella. Näitä seutuja ja koko maata he tahtoivat kaikilta vaaroilta suojella. Heihin voi kotiseutu luottaa ja olla rauhallinen.

Lähtöhetki on tullut. Kellä oli viimeinen kiireinen hyvästi ja hyväntoivotus kodin ovella. Kellä viimeinen sydämellinen katse ja kädenpuristus vaimon, vanhempien, siskojen kanssa. Tuossa isä vielä hetkisen viivähtää pienoisansa luona. Viimeinen hymy, lämmin hengähdys muistoon. Jumala meitä suojatkoon, isä tulee parhaansa tekemään. Aamuhämärissä hiljaiset miehet asettuvat riviin. Nuori johtaja järjestää rivejä rauhallisesti, tinkimättä.

Liikekannallepano oli sujunut rauhallisesti jo aikaisemmin suojeluskuntien haltuun annettujen tarkasti sinetöityjen ohjeiden mukaan. Paikallispäällikkö E. Kallio oli joutunut yhdessä toisten esikunnan jäsenten kanssa alkutoimenpiteet järjestämään. Tavanomainen leikkimieli ja pieni ilkkurisuuskin silmäpielessä oli vaihtunut vakavuudeksi. Kunnallislautakunnan esimies oli saapunut hevosluetteloiheen, ja hevosten vastaanotto tapahtui nuorisoseuran kentällä. Myöskin lottia oli komennettu paikalle. Heidän tehtävänsä jäi kuitenkin paikalliseen muonitukseen. Miehillä oli omat määrätyt tehtävänsä, joista naisväki komennettiin tieltä pois. Nyt tapasivat pitäjäläiset taas toisensa samaan tapahtumaketjuun kuuluvina, samoin ajattelevina. Oltiin tuntemattoman uhkan alla. Sitä oli lähdettävä torjumaan. Kukaan ei napissut eikä pannut vastaan. Mies, jota äsken oli katsottu vasemmistolaisena maanpuolustusasialle kielteisenä, vakuutti, että jos meille hyökätään, niin vaikka viimeiseen mieheen saakka vastaan pannaan: parempi on elää vaikka maakuopassa kuin alistua vieraan valtion orjaksi. Ehkei tästä sentään vielä sotaa syty.

Muutamit miehet kerkisivät vielä käydä kotona ennen lähtöä. Toisille tuotiin kotoa lisää varusteita tai käytiin vielä muuten katsomassa. Nuoret vaimot itkivät. Morsiamet jättivät hyvästejään. Joku pari muistaakseni järjesti kuulutukset kuntoon. Veli virkkoi nuoremmalleen: "Minä tunnen, etten palaa tältä reissulta. Kasva sinä kunnon mieheksi ja hoida kotia ja vanhempia minun puolestani." Toinen lähtijä vakuutti: "Varmasti palaan sieltä." Kummankin aavistus toteutui.

170 miestä lähti varustuksineen marssimaan Keuruulle kokoontumispaikkaan. Joukon lähtiessä oli ehkä pidetty puhe, oli ehkä laulettu - kuka siihen kykeni. Pääasiassa vanhat isät ja ns. nostoväen miehet, jotka saivat vielä jäädä kotiseudulle, lähtivät ajamaan kuormastoja, luovuttamaan hevosia, polkupyöriä ym. Loput jäljelle jääneistä määrättiin vartiomiehiksi Kattilakosken, Kivipuron silloille ja muihin tärkeimpiin paikkoihin. Sinä iltana kotona olivat pääasiassa vain naiset ja lapset. Yön pimeydessä Kattilakoskelta kuului kiväärinlaukaus. Tuntui kolkolta. Laukaus oli sattunut vahingossa.

Kellastuneissa lehdissä jälleen sen hetken tunnelmaa: Pihlajavesi, huomasiiko aikaisemmin, kuinka uljas poikajoukko sinulla oli. Tämä joukko oli ennen hajaantunut niin moneen eri leiriin ja yhtymään, ettei sitä aikaisemmin oltu näin kokonaisuena nähty. Mutta nyt kotipitäjäni: siellä meni sinun kaunein väkesi, sinun uljain voimakkain joukkosi. Kaikilla sydämessä sama tahto

puolustaa tätä maata ja sen vapautta. Kaikilla sydämessä kuva rakkaasta kotipitäjästä ja omasta kodista siellä, jota ensi sijassa oli suojeltava. Jokainen mies oli jollekin rakkain tässä maailmassa.

Niin haipuu marssiva rivistö näköpiiristä kohti kovaa vastaisuutta. Siunaavat ajatukset seurasivat heitä. Jokainen mies sitten ajan tullen uljaasti isänmaan suojana seisoj ja paikkansa täytti - ja joista niin moni sankarin kohtalon tapasi.

Reino-veli kertoo kirjeessään: " Lähdimme Keuruun asemalta joskus aamuyöstä. Minkä aikaa, en tarkalleen huomannut kelloa katsoa. Lastaustöitä tehtiin talkoilla, sillä muuksi sitä ei voi sanoa. Koskaan ennen en ole nähnyt pataljoonan komentajan ja muitten upseerien hikipäässä miesten kanssa vääntävän kärryjä ja kantavan sylissään leipäpaketteja, mutta viime yönä sekin tapahtui. Muuten olemme täydellisiä sotilaita ja siviilimäisyys on kadonnut näin lyhyestä ajasta huolimatta. Kukaan ei valittele, eikä voittele, vaan kaikki ovat hiljaisuudessa mielessään valmistautuneet pahimpaan. En tosiaan ole kuullut yhtään sinnepäin viittaavaa sanaa, vaan päinvastoin. Jos ruvettaisiin kiteyttämään sellaista otsikkoa, mikä parhaiten kuvaisi tässä yksikössä sotilaitten mielialaa olisi se: Jos sitä ei voi välttää, niin me teemme tehtävämme. Älkää surko mitään, sillä se ei mitään hyödytä. ... Niin me olemme nyt täällä hyvässä hoidossa majoittuneina. Koko ajan myös on meillä ollut radio käytettävissä, joten uutiset on kuunneltu tarkkaan. Mitenkähän nyt sitten käynee, sitä ei vielä kyetä päättelemään. Rauhalliseen ratkaisuun on vielä suuret mahdollisuudet. ... Tämän seudun väki on meille hyvin ystävällistä ja vieraanvaraista..."

"Meillä on täällä sellainen itsepintainen huhu, että lähiaikoina ainakin osa meistä kotiutetaan. sehän tällä havaa tuntuu luonnolliselta, koska me näytämme voittaneen tämän hermosodan."

"...Isä kai siellä raitinsuussa tekee nyt oikein olan takaa. Kyllä sekin on yksi sisun näyte. Mutta niinhän sitä pitää niin sodassa että rauhantoimissa ... Samaa sitkeyttä se on Suomi näyttänyt tällä kertaa koko maailmalle."

"30.11. Rakkaat omaiset. Pistän tässä pienen lapun teille tervehdykseksi. Olkaa levollisia kuten mekin täällä. Jumala on meitä, Teitä ja rakasta isänmaatamme suojeleva. Tahi jos ei, on sekin Hänen sallimuksensa, luottakaamme häneen. Me teemme velvollisuutemme iloisin mielin ja jos kaadumme, olemme kaatuneet Teidän ja kotimme puolesta. Olkoot Kaitselmus Teille tukenanne. Teidän Reino."

"7.12. Terveisiä näin matkan varrelta. Hyvin jaksetaan. Tapellaan reilusti ja ryssää kaatuu kovasti. Tämä tuntuu teistä ehkä raa'alta, mutta sehän on nyt meidän työmmme, elinehtomme. Sekä meidän että koko Suomen kansan. -Olemme vain marssimatalla ja jatkamme eteenpäin. Olkaa vain rauhallisina siellä. Meillä ei ole komppaniassa yhtään kaatunutta, vain muutama lievästi haavoittunut, vaikka 4 ja 5 p.vää vasten yön komppaniamme oli etulinjassa ja vihollinen hyökkäsi kovasti menettäen itse miehiään ja m.m. 2 hyökkäysvaunua kohdallamme. Siis näkemiin."

Martin kirjenipusta löytyy samalta ajalta: "... Me ollaan pieni kansa, mutta meillä täytyy olla samat oikeudet kuin suurilla ja mahtavillakin maailmassa. Korkeimmankäsi voi kaikki hyväksi

kääntää, sitä Häneltä kaikki yhdessä rukoilemme. ... Ei kukaan täällä olija tunne pienintäkään pelkoa, vaikka oltaisiinkin ensimmäisenä tullessa, sillä onhan asia oikea, jonka puolesta kuollaan, jos kohtalo sen niin sallii. ... Sitten vasta tulen täältä tyytyväisenä pois, kun tuo naapuri tuolla rajan takana antaa selvät takeet siitä, että rauha säilyy ja kaikki uhkaukset ja vaatimukset on pois. ... Luotan siihen, että totuus ja oikeus lopulta voittavat. ... Suokoot Korkein, että tästä hyvin selvittää. Herra teitä varjelkoon ja suojelkoon."

Asevelvollisuuttaan suorittava **Eino Järvenpää** muiden muassa tiedottaa kotiinsa lokakuun alkupäivinä: "Rakkaat vanhemmat . Nyt olemme täällä rajamailla maastossa. Siis asia on niin, että olemme maamme loukkaamattomuutta turvaamassa. Täytyyhän meidän täällä olevien valvoa, että te siellä kotona saisitte rauhassa olla. Rukoilkaamme Jumalaa, ettei maamme hukkuisi verivirtoihin. ... Saa nähdä kuinka selviää, mutta Jumala on meidän puolellamme, että oikeus kerran voittaa. Se on meidän sotilaiden varma päätös, emmekä me siitä luovu ei millään. Älkää olko levottomia minun tähteni, sillä jos Herran tahto on, että minun on kalleimpani uhrattava niin sen teen Jumalan, teidän ja tämän rakkaan isänmaamme edestä. Asia ei ole väärä, jonka puolesta täällä olemme. ... Kyllä muistan joka ilta ristiä käteni ja rukoilla omalla heikolla tavallani Taivaan Herraa, että hän vielä kaiken hyväksi kääntää, ja teidän kaikkien puolesta, jotka siellä kotona ja kotiseudulla olette."

Kenttäposti toimi hyvin. Kirjeet kulkivat kotien ja aseisiin kutsuttujen välillä. Omat miehemme olivat melkein kaikki JR 2/21. Ensimmäinen toiminta-alue oli Kiviniemi. Kuukausi oli kulunut jännittyneessä odotuksessa - miksi tilanne kehittyi. Sotilaat kyntivät sakkolalaisten syyskyntöjä ym.

Neuvottelut maiden välillä katkesivat ja Pihlajaveden pojatkin saivat tulikasteensa Kiviniemessä, jonka sillan räjäytyksessä muiden muassa olivat mukana. Joukko-osasto vetäytyi Taipaleelle päin. Eräs sotilas kertoi, miten muutamat pojat pelkäsivät sodan syttyä, mutta väpeli Reino lohdutti, että älkää pojat pelätkö, jos kaadutaan, niin taivaassahan meidän koti on.

Komppania oli ollut jo etulinjoissa useamman päivää, kun joulukuun 9. päivänä huoltojoukko majoittui Vilakkalankylään. Vihollisen tykistö oli ampunut kuormastoja koko matkan. Haja-ammuntaa oli nytkin ympäristössä. Samaan paikkaan majoittui myöskin 7. komppanian huoltojoukko. Reino Mäenpää ja Onni Koskela peittelivät ja maastosivat kuormastot. Kenttäkeittiöllä olivat **Tenho Krans**, **Onni Ilmoniemi**, **Toivo Simonen** ym. Aamuyöstä yritettiin viedä ruokaa etulinjoihin, mutta ammunta oli niin kovaa, etteivät miehet voineet nousta haudoistaan ottamaan sitä.

Huoltomiehet neuvottelivat, että voidaanko majoittua päiväksi rakennukseen, vai onko mentävä metsään. Sielläkin lenti puiden oksia ym, joten päätettiin jäädä seinien suojaan. Mäenpää oli sanonut, että jos kuolema on tullakseen, se etsii mistä vain. Päivän valjettua oli kaiken oltava hiljaa. Asetuttiin nukkumaan: toiset lattialle, toiset sänkyihin. Väpeliäkin oli heittäytynyt sänkyyn, mutta nousut vielä sen reunalle istumaan ja hyräillyt jotain laulua. Kului ehkä kymmenen minuuttia. Kello tikitti 9.50. Silloin kuului humahdus. Pimeyttä. Ajattomuutta. Taivaalle kohoavat tulenliekit. Sinne liekkeihin sammui seitsemän nuoren miehen elämä ja riutui tulenruokana maallinen tomumaja. Tykistön keskitys oli osunut taloon. Onni Koskela kertoi, että hän heräsi ja näki ympärillä vain kirkasta. Hän vilkaisi näkykö tovereita. Hän ei nähnyt ketään. Hän aikoi

hypätä pystyyn, mutta jalkoja ei ollutkaan. Hän veti käsillään itsensä palavan talon akkunasta ulos, jonka seinustalta toiset vetivät kauemmaksi. Molemmat jalat jäivät sinne. Ilmoniemeltä oli haljennut jalkaterä.

Etulinjoihin tuli huoltojoukon tuhoutumisesta tieto vasta parin päivän kuluttua tyrmistytävänä. Koska tapaus oli ensimmäisiä, kerrottiin siitä laajalla alalla Kannaksella, vaikka nämä keski-suomalaiset silloin vielä olivat siellä tuntemattomia joukkoja.

Myöskin lottia oli komennuksella sota-alueella. **Raune Kauppala** oli lääkintälottana omien joukkojen mukana. Kuulimme eräänä joulukuisena päivänä, että hän oli saapunut lomalle. Riensimme tiedustamaan rintamakuulumisia. Raune kertoi kertomasta päästyäänkin. Hän puhui paljon, mutta niin, ettei kuulija tullut ollenkaan selville mitä kuulumiset sisälsivät. Onko tuo Raune menettänyt hermonsa siellä? Raune-parka oli tullessaan kuullut kotikylän miesten surullisen kohtalon, mutta ei halunnut vielä asiasta kertoa ennen kuin siitä tulee virallinen tieto.

Niinpä sitten saapui Martin kirje: "Kuule, nyt sinulla ei enää ole Reino-veljeä. Hän kaatui 10.12. ranaatin räjähtäessä aivan vieressä. Niin oli Herran tahto. Reino on siellä, missä on ikuinen rauha, jossa on poissa maiset vaivat. ... Näyttää siltä kuin Kohtalo määräisi nämä meidänkin päivät täällä. Ei tiedä koskaan, koska on viimeinen hetki, kun taas voi säilyä aivan mahdottomilta näyttävissäkin paikoissa. Näyttää siltä kuin olisi määrätty jokaisen kohtalo jo edeltäpäin. ... Rukoilen lakkaamatta teidän ja kaikkien puolesta." -Elämäni raskaimpia askeleita oli viedä tietoa kotiin Reinon ja hänen tovereidensa kohtalosta.

Kirjeet kulkivat. Tietoja saapui. Taistelut kiihtyivät. Kaatui kotikylän miehiä. Jokaisessa kodissa odotettiin pelolla, milloin olisi vuoro kuolinviestintuojalla avata ovi. Suojeluskunnan paikallispäällikönä oli nyt H. Puusaari. Hänen raskaana tehtävänä oli suruviestien eteenpäin vienti. Rovasti **E. Borgin** kanssa he tätä tehtävää joutuivat täyttämään tukien ja lohduttaen omaisia voimiensa mukaan.

Kirjeniput kotona lisääntyivät. Kaikissa kuvastui varmuus ja rauhallisuus: meihin voitte luottaa. ... Muistamme teitä kaikkia siellä ja rukoilemme puolestanne. ... Jumalan rauha rinnassani lähden taas sinne, missä tapahtumat ovat meille tuntemattomat. ... Jos kaadun, älkää surko minua, olen iloinen, jos voin teille vapaan isänmaan lunastaa... Se sydämen sisin paljastui rakkaille kuolema joka hetki silmien edessä. Yhdenkin talvisodan rintamamiehen kirjenippu painettuna olisi nykyajan ihmiselle sopivaa luettavaa kuin itsenäisyystahdon raamattuna. Näitä raamattuja tulisi monta. Ei jokainen mies kerinnyt edes kotiin kirjoittamaan, kun tuli jo matkan pää. Niinpä rovasti virkkoi sunnuntai-aamuna vanhalle suntiolle, että nyt se sitten oli teidänkin Nestorin vuoro lähteä. "Minne se sitten on lähtenyt?" Isä ei vielä tiennyt poikansa kaatumisesta. "Oli se hyvä, että kerkisi kirjoittaa. -Mitä se kirjoitti? -Se kirjoitti, että terveisiä."

Karjalan väestö oli joutunut lähtemään kotiseudultaan. Samoin liikepaikkojen ja kaupunkien väestöä hakeutui turvallisille maaseuduille. Sotilaat usein ohjasivat siellä oleskelupaikkojensa ihmisiä vastaavasti kotiseuduilleen. Niinpä Pihlajavesikin alkoi olla vierasta väkeä täynnä. Siirtoväkitoimistot toimivat. Tilapäismajoituksia järjestettiin. Karjavaunuja purettiin, vaikka suurin osa niistä lähetettiin edelleen teurastamoihin. Oli pimennykset. Viholliskoneet alkoivat liikkua ja lentää.

Ensimmäiset vainajat arkuissaan saapuivat kotiin. Sotilaspiirin kautta tuli ilmoitus, että se seitsemän miehen yhteiskirstu siunataan Sakkolaan. Katri-sisko kävi toimeen: pojat on saatava kotiseurakunnan hautausmaahan siunattavaksi. Hän meni suojeluskunnan esikuntaan, hän soitti sotilaspiiriin, hän soitti kaikkiin mahdollisiin paikkoihin. Vihdoin sotilaspiiristä oli ehkä vähän tuskastuttu ja vastattu, että annetaan määräys arkun lähettämisestä Pihlajavedelle. Jouluaattoiltana tuli soitto, että ruumisjuna saapuu Keuruulle, ja vainajat siirretään siitä Keuruun vanhaan kirkkoon. -Mikä selittämätön tunne, että pojat jouluyön lepäisivät kotiseudun kirkon turvissa.

Tammikuussa kirpeä pakkaneen sunnuntai-iltana Koipikankaan hautausmaalla, jossa avattuna yhteishauta 24 Pihlajaveden nuorelle miehelle. Siellä lepäivät naapuruston pojat rinnakkain. Siellä on yksi arkku, jossa on seitsemästä miehestä jäljellä vain tuhkaa. Laatikko oli päältäkin nokinen. Sitä ei ollut lupa avata. Äiti sen omin kappelissa valkoisella vaatteella verhosi - verhosi ainoan poikansa ja hänen tovereidensa viimeisen majan valkoiseksi. Äiti lauloi vielä hautauksessa kuorossa voimakkaasti, kirkkain äänin. -Matti, ... maasta olet sinä tullut ..., Esa, ... maasta olet sinä tullut ..., Eino, ... maasta olet sinä ..., Reino, ... maasta olet ... luettelo jatkuu arkkurivistöä. Ei kuulu muuta kuin jalkojen kopistuksia pakkasillassa. Ollaan vaiti. Lasketaan havuseppeleet. Ensimmäiset neljä miestä ovat saapuneet lomalle sieltä kuoleman kentiltä. He seisovat tovereilleen kunniavartiona. Suru kulkee hiljaisena, järkyttävänä. Kotiseutu tietää, että sen pojat ovat rehellisesti ja vilpittömästi velvollisuutensa täyttäneet. Se luottaa edelleen rajalla oleviin toivoen sodan pikaista loppua. Sankarihauta oli luotu kappelin eteen, jossa sillä olisi hyvä tila. Sen laajenemista ei osattu kuvitella. Illan hämyssä viholliskoneet lentävät hautausmaan yli. "Hajaantukaa!" kuuluu kehotus. Ihmiset hajaantuvat rauhallisesti, kuka kotitanhuilleen, kuka yhteiseen sankareiden muistojuhlaan nuorisoseurantalolle.

Sankarihaudalta oli poissa mm. nuori morsian, joka syksyllä oli ollut toisella paikkakunnalla koulussa. Silloin hän oli kiiruhtanut kotiin tapaamaan lähteviä, jotka olivat kuitenkin jo kerinneet mennä kohti rajaa. Nuori lotta ilmoittautui palvelukseen viestitykseen päämääränään tavoittaa oman pitäjän joukko-osasto. Työpaikkana oli Viipuri. Sieltä oli anomus päästä juuri keskisuomalaisen keskuuteen, kun tuli tieto sulhasen kaatumisesta. Nyt ei ollut väliä missä palvelustaan suoritti. Viipuria pommitettiin. Lotta istui työpaikallaan menemättä pommisuojaan ja näki ympäriltään suurimman osan Viipuria tuhoutuvan. Kaikki oli yhtenä savuna ja tulimerenä. Kaikki sortui ympäriltä, mutta se pieni rakennus, jossa tämä joukko työskenteli, säilyi vahingoittumattomana. Ei lotta saanut lomaa hautaukseen saapuakseen. Keväällä nuori morsian sitten hiljaa yksikseen jonain iltana käveli niitä peltoja siellä kotikylällä, siveli hiljaa vanhan rakennuksen nurkkapieliä ja taputti hevosta laitumella. Se oli sota-ajan morsiamen hyvästijättö nuoruuden unelmille.

Neljä ensimmäistä lomalaista: **Martti-mieheni**, **Eino Vehmas** ja kaksi muuta toivat kuin tervehdyksen kotirintamalle, että sodastakin voi joku hengissä pelastua, vaikka seuraavan sankarihautauksen tullessa he kuuluivat itse jo siihen joukkoon.

Toisena arkipäivänä nuoripari seisoi pienellä haudalla ja laskivat vielä yhdessä punaisten tulppaanien kanssa hautaan onnellisen nuoruutensa, onnelliset rauhan ajat ja onnelliset haaveensa. Isä lähti rintamalle mielessä kuva pienestä enkelistä, joka on edeltä valmistamassa sijaa, tulipa muutto millä hetkellä tahansa.

Jälleen kirjeissä kerrotaan: "Meitä on vaunu täynnä lomalta palaavia miehiä. Jokaisella on vakavan näköinen ilme kasvoillaan, mutta mieliala on valoisan rohkea. ... Kun katselin siellä sankarihaudalla sitä hautajaisyleisöä, niin tuli mieleeni, että heidän edestään kannattaa tehdä ja uhrata vaikka kaikkensa, sillä heidän joukossa oli vanhoja ja lapsia, jotka antoivat uskoa elämään... Kaikki kotoiset maisemat, hanget ja yksityiset puut ja kaikki mitä siellä on, kulkee mielessäni kuin peilikuvana. Ne ovat osaltaan antamassa lisää uskoa ja voimaa, vaikka suurin voimanlähde on Jumala, jonka turvissa en tunne pelkoa lainkaan."

Joka kirjeessä oli luettelo kaatuneista. Kyllä kotirintamakin rukoili. Jos missään, niin täällä valvottiin ja kuunneltiin pakkasen pauketta sekä muistettiin poikia, jotka siellä pakkasessa oivat. Koetettiin lähettää lämmintä vaatetta ja ruokapaketteja. Kuinka monen vanhenevan isän ja äidin voimat riutuivat niinä valvottuina öinä ja hätähuutoina: "Pelasta Jumala minun poikani, anna rauha maahan!"

Tuli päivä, jolloin isku sattui kohdalle. Martti oli kaatunut. Oli kuin olisin painunut johonkin pohjattomaan syvyyteen, josta ei olisi ylösnousua. Senkin aika joskus tuli. Etsimistä, etsimistä. Missä hän on? Ruumista ei löytynyt. Tieto ja järki sanoi tapahtuneen todeksi. Sydän ei uskonut. Se odotti ja odotti. Vaikka ihmeellinen näkemyskin oli tapahtunut kaatumisen aikaan: Väki oli aamiaisella ruokapöydässä, josta katselin ulos aurinkoiselle keväthangelle. Yhtäkkiä tuli tunne, että mieheni makaa hangella, ja hanki käy verestä punaiseksi. Purskahdin itkuun ja juoksin pois toisten katsoessa ihmeissään jälkeeni. Jälkeenpäin tarkastettaessa aika oli sama, kun mieheni oli saanut surmanluodin.

Muistojuhlakin pidettiin. Kaikki oli kuin unta. Mieleen on jäänyt erään vanhanemännän tervehdys tilaisuuteen tullessaan: "Kyllä sinä olet vielä onnellinen ihminen, kun voit noin itkeä. Kun elämä on oikein kovaa, ei voi edes itkeä, vaan rinnassa tekee kipeää." Kuinka nuori leski olisi voinut ymmärtää, että elämässä voi olla vielä jotain muuta raskaampaa. Myöhemmin hän ymmärsi, miten kuolemakin oli kaunista, ylentävää.

Maaliskuun 13. päivä 1940. Yhtäkkiä huomasi kevään enteitä ilmassa. Kova pakkas oli laantunut. Aurinko paistoi, ja joka vesipisara tipahteli räystäistä. Koko talvi oli ollut yhtä samaa kovaa pakkasta ja ahdistusta. Silloin kuului radiosta, että on tehty rauha Neuvostoliiton kanssa tästä päivästä alkaen ja rauhanehdot ovat seuraavat ... -Kuulkaa nyt, pääministeri lukee rauhanehtoja.

-Älä nyt hulluja puhu, eihän tuo ole pääministerin äänikään, toisen puolen propagandaa vain, väitti mamma vastaan. Mutta kun asiaa jatkuvasti toistettiin, oli se vihdoin uskottava todeksi. Rauha oli jotain ihmeellistä, mutta miksi sen ehdot olivat vaatineet niin paljon? Tuntui henkilökohtaisesti katkeralta, kun juuri edellisenä päivänä oli vietetty oman miehen muistotilaisuutta.

Talossa oli silloin evakkona mm. vanha, hyvä ja hurskas käkisalmelaismummo. Mummo kuunteli myöskin uutiset. Sinne jäi rakas kotimökki ja kaikki muu. Mummo huokaili muutaman kerran, vetäytyi yksinäisyyteensä ja pyyhkäisi salaa silmäkulmaansa. Illalla mummo jätti tämän surunlaakson. Pihlajaveden hautausmaasta tuli hänen viimeinen lepopaikkansa.

Pihlajaveden miehet seisoivat koko sodan ajan Taipaleella. Taipaleenjoki, kuolemanjoki...

Komppanian vaiheista kerrotaan mm. kirjoissa "Taipale, tavanmukaista tykistötulta" ja "Tapahtui Taipaleessa". Jokaisen sankarin kohdalla olisi kerrottava oma sankaritarinansa. Monta miestä Pihlajavesi saatteli talvisodasta sankarihautaan. Useita oli vielä sotasairaaloissa. Kun keväällä joukot kokoontuivat yhteiseen jumalanpalvelukseen kotikirkkoon, olivat joukot harvenneet. Silloin sydän huusi kaikkein voimakkaimmin joukosta puuttuvia rakkaita. Monet nuoret miehet olivat käyneet sinä talvena paljaspäisiksi.

Toukokuussa siunattiin poissaolevat. Jokaiselle muodostettiin oma hauta. Haudalle laskettiin syreenikimppu. Kaikki haudat aina kukitettiin. Henki harhaili kuitenkin. Hauta oli epätodellinen. Vuosien kuluessa se löytyi jossain luonnon helmassa, kun tunsi olevansa saman Kaikkivaltiaan silmän alla, saman taivaan ja auringon valaisemana, saman kevätlinnun säveliään puun oksalla laulaessa.

Oli kuin hengähdystaukoa sotien välissä. Ihmiset oivat levottomia. Kuljettiin, liikuttiin. Karjalaisväestö etsi asuinsijojaan. Se etsi tavaroitaan, etsi sukulaisiaan, tuttaviaan, Sotilaita oli liikkeellä enempi kuin tavallisesti; kotiutettavia, lomalaisia, sairaaloista palaavia. Junat ja häikäasulla kulkevat linja- ja postiautot olivat aina niin täynnä väkeä, etteivät kaikki matkustajat päässeet mukaan. Karjalaiset palailivat kotiseuduilleen, jos siihen oli tilaisuus. Ajassa oli niin paljon surua, kaaosta ja muutoksia kaiken jälkeen, että aika on kuin epätodellisena kadonnut muistoistakin.

Kesä 1941 - jälleen sävähdys. Reserviläiset kutsuttiin taas kokoon. Lähdettävä oli kuten ennenkin. Lähtö ei kuitenkaan ollut enää yksityiselle sotilaalle yhtä intomielinen kuin ensi kerralla. Nyt tiedettiin jo mitä sota oli. Napisematta kuitenkin yhteen kokoonnuttiin. Kauniina kesäaamuna paikallispäällikkö H. Puusaari piti jälleen lähteville isänmaallisuutta uhkuvan puheen, josta joku myöhemmin tiedusti, että sittenkö mekin vasta sankareita olemme, kun paareilla palaamme.

Jälleen joukko lähti marssien Keuruun tielle ja kohti itää. Nuorisoseuran talon pihaan jäi jälleen muutamia lottia ja vanhempia miehiä seuraamaan katseillaan lähteviä ja lähettämään siunaavat ajatukset mukaan. Mitä tulevaisuus tulisi tuomaan mukanaan oli kaikille tuntematonta. Jälleen kodit täytti sama jännitys, huoli, surut. Jälleen kirjeniput lisääntyivät, tapahtumat, vaikutelmat kuvastuivat niissä. Muistelijalla ei kuitenkaan enää ollut läheistä kertojaa.

Tuskin omat miehet olivat lähteneet, kun pitäjään tuli 2500 reserviläistä. Reserviläisten kokoontumispaikat tahdottiin järjestää hiljaisille suojatuille seuduille. Reserviläisiä oli majoitettu Sompin, Leppälän ja Rantakömin taloihin sekä nuorisoseurantaloon.

Ensimmäisten reserviläisten ryhmä saapui talon pihaan. Olivat B-luokan miehiä, joita oli keräilty ympäri maan. Juna oli tullut yhtä mittaa jostain Joensuun tienoilta. Umpivaunut, kuumaa ja janoa. Miehet olivat pahalla päällä. He heittäytyivät pihaan maata, kuka reppunsa, kuka minkäkin päälle. Nuoret vänriket koettivat saada joukkoa järjestykseen, ilmoittautumiseen. Miehet makasivat vain. Tuli vanhempi kapteeni. Hän huusi ja hyppi rapulla. Miehet makasivat ja huusivat vastaan. Lotat koettivat jotenkin saada joukkoa muonitetuksi. Pöydät tahtoivat ruokailussa nurin mennä. Huomenissa tuli vielä joku suurempi upseeri Haapamäeltä. Miehet olivat jo levänneet, ruokailleet ja rauhoittuneet, ja kaikki lähti vähitellen luistamaan täysin

rauhallisesti.

Toisen kerran tuli jälleen uusi ryhmä, nyt ikämiehiä. Kaikki viimeisen päälle järjestykseen, miehet rauhallisia ja ystävällisiä. Eivät moittineet muonitusta tai muuta. Mitäs joukkoa nyt tuli? tiedustivat lotat ihmeissään. Olivat Pohjanmaan; Lapuan, Ylistaron, Isokyrön ym. isäntämiehiä, rauhallisia maanviljelijöitä, jotka suhtautuivat rauhallisesti tilanteeseen, eivätkä osoittaneet viattomalle lähimmäiselleen mieltä.

Joukot vaihtuivat nopeasti. Taistelut olivat käynnissä ja kovat. Täydennysmiehiä tarvittiin. Kun uusia miehiä piti lähettää, kysyttiin usein vapaaehtoisia lähtijöitä. Oli vanhoja miehiä, jotka sanoivat tietävänsä mitä sota on, eivätkä lähde vapaaehtoisesti, vasta sitten kun määrätään. Mutta koulutuskeskukseen saapuivat mm. 16- ja 18-vuotiaat vapaaehtoiset partio-koululaispojat. Aina valmiina auttamaan. Hyvistä kodeista, kauniita poikia. Aina kun rintamalle lähtijöitä kysyttiin, pojat olivat valmiita lähtemään. "Kolmas sota on menossa, eikä me päästä lähtemään ollenkaan." Vanhat miehet puhelivat: "Voi poikaparit, eivät tiedä mihin pyrkivät, tuollaiset vasta-alkajat siellä heti tapattavat itsensä."

Niin pojat joskus lähtivät. Kirje kertoo: "... Poissa olen minä sieltä kauniista ja rauhallisesta Rantakömistä. Kaukana täällä synkässä korvessa. Täällä on niin outoa ja vierasta, ja tunnen itseni niin yksinäiseksi ... ajatukset suuntautuvat sinne kauas länteen yli vetten ja peltojen. ... Ensin junalla niin kauas kuin rataa riitti eli Hyrynsalmelle, sieltä Suomussalmen taistelutantereitten läpi Juntusrantaan, sitten jälleen autolla kolmatta sataa kilometriä Kiestingin suuntaan... Sohvanan kylä oli kokonaan poltettu. ... Metsät olivat kookkaampia kuin Suomen puolella, mutta ilman hoitoa surkeassa kunnossa... Näitä pitkiä teitä reunustaa myös monessa paikassa pienet puuristit, joitten alla useimmin makaa iivana...mutta myöskin suomalainen tai saksalainen urhea sotilas on saanut viimeisen leposijansa... Menetykset ovat olleet suuret, liiankin suuret, mutta tuskin mikään uhri on liian suuri, kun kyseessä on isänmaan tulevaisuus ja Karjalan vapaus... Näitten taistelutantereille jääneitten tovereittemme teot velvoittavat meitä jäljellä olevia tekemään kaikkemme niin, että pieni maamme voisi vastaisuudessa kulkea valoisampaa tulevaisuutta kohden. Meidän nykyisistä riveistämme eivät kaikki tietenkään palaa sinne rakkaille kotikunnaille. He saavuttavat täällä korkeimman voittonsa - isänmaansankarin nimen."

Myöhemmän kirjeen yllä luki: Pyhällä maalla. " Rauhan kaipuuta todistaa jo... monet täällä havittelevat rauhaa, laskevat päiviä ja päiviä, mutta yhä vain turhaan...pelkään, että tämä kuolinkamppailu vie pitkän ajan. Toivoa vain pitää, että se meidän osaltamme loppuu aikaisemmin." Edellä olevien kirjeiden kirjoittaja, kuten hänen nuoret toverinsakin, saivat sankarin nimen. Sitä ennen oli koettu jo monta pitkää ja vaikeata vaihetta.

Eräs järkytys nousee mieleen koulutusjoukoista. Istuin pimeänä syysiltana yksin suuressa tuvassa käsitöitä tehden ja radiota kuunnellen. Yhtäkkiä takanani oli partainen, likainen, omituisesti käyttäytyvä sotilas. "Muistatteko minut kesältä, kun 16 miestä lähdettiin tuosta pihasta. Kaikki ovat kaatuneet. Minä yksin olen tässä jäljellä." Mies oli humalassa, hypännyt junasta ja poikennut jotain kesällisiä tavaroitaan etsimään. Jotain kuolleiden seasta noussutta oli miehessä.

Oman pitäjän menetykset olivat jälleen suuret. Sankarihauta-alue laajeni jälleen. Paikallispäällikkö ja reserviläiset saattelivat sankarit aina kunniakkaasti asemalta Koipikankaalle. Sattui esimerkiksi niin, että eräs isä oli asemalla asioillaan ja katsoi junasta jätettyjen arkkujen nimikilpiä ja totesi yllätykseksi oman poikansakin nimen erään arkun päässä. Tieto ei ollut vielä saapunut.

Seurakunnassa ei kaikin ajoin ollut omaa pappiakaan. Muutamia sankarihautauksia toimittivat koulutuskeskuksen joukoissa olleet papit. Sotavuosina oli joskus tilanne, että kun oli suurempi sankarihauta umpeen luotava, ei sen luontiin ollut miehiä apuun, vaan lotta-tytöt tulivat seuraavana päivänä auttamaan vanhaa haudankaivajaa haudan umpeen luonnissa.

Pihlajaveden miehet joutuivat menemään Kannaksen kautta Inkeriin, Aleksandrowoskij - Jossaila. Nuorempiin ikäluokkiin kuuluvat menivät Suojärven kautta Syvärille. Sotasairaalaan saapui monta miestä Äänislinnan suunnalta. Mukana olleet voisivat kertoa enempi tapahtumista ja vaiheista.

Koska lotat oli koulutettu erilaisiin tehtäviin, olivat he myöskin jollain lailla sotalain alaisia. Sotilaspiiristä tuli ilmoitus, jossa pyydettiin lähettämään niin ja niin monta lottaa töihin sotasairaaloihin, viestityksiin, ilmavalvontaan, kanttiineihin jne. Lotat katsoivat isänmaalliseksi velvollisuudekseen lähteä. Tuskinpa perheettömällä, koulutetulla lotalla olisi aina ollut mahdollisuutta kieltäytyäkään lähtemästä. Vaikka kaikki sairaanhoitajat oli asemaan katsomatta määrätty tehtäviin, ei sotasairaaloihin olisi mistään saatu riittävästi työvoimaa ilman lääkintälottien apua. Lottain työ oli pyyteetöntä, altista palvelua, jossa usein jouduttiin samojen vaarojen alaisiksi kuin sotilaatkin. Erilaisissa tehtävissä oli täältäkin komennettuna 15-20 lottaa. Muutamat joutuivat käymään kenttäsairaaloissa aina Syvärillä saakka. Kotirintamalla työskenteli tavalla tai toisella melkein jokainen nainen.

Siirtolaisia, siirtolaisia. Karjalan väestö oli joutunut uudestaan lähtemään. Ne, jotka talvisodan kynnyksellä olivat arvanneet tilanteen ja kerinneet jotain lähettämään poisikin, joutivat lähtemään nyt paljain käsin yhdessä perääntyvän armeijan kanssa.

Taloon oli sijoitettu inkeriläisvanhus. Hänen ainoana omaisuutenaan oli kylästä pelastettu Raamattu. Ei vanhus muuta tuntunut kaipaavankaan. Sen lukeminen riitti hänen elämän sisällöksen. Muitakin inkeriläisiä oli.

Pihlajavedelle oli määrätty sijoitettavaksi Lumijoen kunta. Rautateillä olleessa kaaoksessa lumijokelaisia kuljettava juna käännettiin vahingossa etelään päin. Jonnekin sinne se sitten purettiin. Tänne tuli sitten väkeä pääasiassa Pyhäjärveltä, Vuokselasta jne. Parhaalla aikaa oli siirtolaisia noin 2500.

Karjalaiset olivat joutuneet kulkemaan maitse pitkiäkin matkoja. Esimerkiksi **Rantakömin Helvi-**emäntä oli tullut hevosella Pyhäjärveltä Multialle. Eräässä sisäsuomalaisessa pitäjässä siirtoväen kokoontumiskeskuksessa saattoi nähdä, miten nainen toisensa jälkeen oli lehmineen matkannut pitkät kilometrit, saanut ne varattuun aitaukseen jätetyksi ja niin istahtanut kaivonkannelle aikaisemmin saapuneiden joukkoon. Iho oli päivänpolttama, jalat ahavoituneet, ehkä rakoillakin. Ei siinä itketty, ei valitettu. Pieni vilkaisu uuteen tulijaan, pieni sutkaus ja

hersyvä nauru. Sisäsuomalainen ei voinut muuta kuin ihmetellä.

Naiset sitten hoitivat karjaansa, lypsivät jne. kunnes jatkoivat matkaansa sijoituspaikkoihin. Kylän naiset tulivat aina tarhalle maitokannuineen ostaamaan pimeää maitoa. He olivat hyvin puettuja, kammattuja ja heillä oli aikaa rupertella toistensa kanssa. Kerranpa oli karjalaisemäntä, joka yksin hoiteli karjaansa, tuumannut: "Ennen minä kaadan maidon vaikka maantienojaan ennen kuin teille annan." Kylän rouvat tuumivat, että olipa äkäinen emäntä ja astelivat rauhallisina koteihinsa.

Sota alkoi 30.11.1939 ja päättyi 25.4.1945. Jotkin asevelvolliset joutuivat olemaan yhtä mittaa palveluksessa kuudettakin vuotta; siitä suurimman ajan silmätysten kuoleman kanssa. Sodissa kaatui yli 80000, haavottui 200000 ja jäi invalidiksi 60000.

Pihlajaveden sankarihaudoille pystytettiin myöhemmin 121 graniittiristiä. Karjalaiset halusivat omat sankarinsa haudattavaksi eri paikkaan, koska he uskoivat vielä voivansa palata takaisin omille seuduilleen ja viedä sankariensa tomumajat sinne. Invalideja oli ehkä 70-80 ja sotaorpoja noin 130-140.

Silloin kysyttiin, mikä on pitäjän tulevaisuus. Silloin kuitenkin sanottiin, että joukkoomme palanneet miehet ovat vielä parhaassa iässä, haavat arpeutuneet. Mutta mitä tiedämme parinkymmenen vuoden jälkeen, kun miehet vanhenevat. Eivät sotavuodet voineet mennä ohi jälkiä jättämättä. Noin 30 vuoden jälkeen asiaa tarkasteltaessa oli sotaveteraanien riveissä tapahtunut suuri poistumismäärä. Sinne olivat kotityönsä ääreen kaatuneet miehuusiässään olevat miehet. Oli mennyt **Väinö Sääksniemi**, **Eino Kaakkomäki**, Onni Rantakömi, Voitto Koivuranta, **Unto Kankimäki**,

Mikko Pajunen

,
Onni Sipilä

, Onni Koskela,

Eeli Hakala

ja monia muita, joiden nimiä ei ulkoa muista.

Ennen oli Pihlajaveden asutus koostunut hämäläisten, savolaisten ja pohjalaisten sekoituksesta. Sotavuosien karjalaiset ovat siihen nyt antaneet oman voimakkaan panoksensa. Useassa Pihlajaveden asumuksessa on emäntä tai isäntä karjalainen.

Nyt oli Koipikankaan hautausmaa tuttu ja läheinen. Sinne teki mieli. Juhla ei tuntunut juhlalta ennen kuin oli kerinnyt viedä kukkasensa tai kynttilänsä sankarihaudalle. Omaiset liikkuvat siellä yksitellen. Joku jouluaatto päätettiin mennä yhtä aikaa sankarihaudalle. Sitten pyydettiin pappikin mukaan ja niin vakiintui jouluaattoina sankarihautojen kynttilöiden sytytys. Myöhemmin se jäi seurakunnan huoleksi ja on tullut käytäntöön jo kaikilla haudoilla.

Sankareiden omaisten rivit ovat harvenneet. Vanhemmista on tullut harmaapäisiä vanhuksia, sotaorvot ovat keski-ikäisiä ja heidän lapsensa käyvät jo haudoilla. Sankareita on muistettu säännöllisesti juhlapäivinä. Elävässä elämässä vuosien kuluessa heidän arvoaan on

himmennettykin.

Joka itsenäisyyspäivän iltahämyssä vanhenevat omaiset seisovat iltahämyssä vieläkin juhlamielellä ja liikuttuneina katsoen, miten nuoret kädet kantavat palavia tulisohtuja kaksi kilometriä asemalta sankarihaudalle tuulesta ja lumisateesta huolimatta. Sieltä on tullut koko kylän nuoriso- ja lapsijoukko kulkueena.

Yli 30 vuotta oli puhuttu omaisten surusta. Vuonna 1970 puhui sankarihaudalla nuoren polven edustaja **Ilkka Arponen**: "Me olemme jo sukupolvea, jotka olemme syntyneet ja eläneet rauhan aikana. Me emme enää voi ajatella kaikista asioista samoin kuin vanhempi ikäpolvi. Me tahdomme katsoa tulevaisuuteen..."

Emme tahdo, että näiden sotavuosien suruja tahdotaan nuoremmille taakaksi tallettaa. On aika nuoren polven luoda entiseltä pohjalta uutta. Vanha tahtoisi aivan kuin huutaa nuoremmille ja kaikille: Kiitos teille lapset, jotka tulisohtuja kannoitte. Tälläkin teolla ja perinteellä te kasvatte kiinni kotiseutuun ja kaikkeen siihen, mikä on ollut arvokasta läpi sukupolvien. Näin iskette te jalkanne kiinni kotoiseen maaperään, joka auttaa teitä sortumasta ja hukkumasta suuren maailman turuilla.

Aino Korja (kirj. 1970-luvun alkupuolella)

-Mutta Mummo, sinähän olet kertonut vain kuolleista ja surullisista asioista.

-Niin. Katsos ne ovat olleet mummolle elämäntäyteisiä asioita. Olivatko ne surullisia? Ei sinun tarvitsekaan niitä taakkana ottaa. Mummo on vain tahtonut ne muistojen taakkana pois panna.

-Ovatko ne tässä sitten kaikki sinun asiasi?

-On paljon suruja, jotka on aivan yksin kannettava tai pyydyttävä suurempaa taakankantajaa avuksi.

-Eikö sinulla ole yhtään iloista asiaa?

-Eikö mummo ole osannut kertoa niitä iloisia asioita? Onhan niitä paljonkin.

-Mitä?

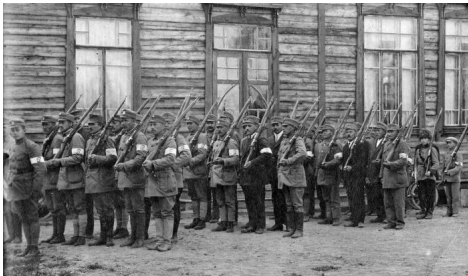
-Ensiksikin se, että on saanut elää. On saanut ihmisen osan elääkseen. On saanut tuntea surua, tuskaa, vastoinkäymisiä, voittoja.

-Mitäs muita iloja?

-Oli ilo kun sai kasvaa hyvässä kodissa. Oli ilo omaisista. Oli ilo suuresta rakkaudesta. Oli ilo vapaasta synnyinmaasta. Oli ilo omista terveistä lapsista. Oli ilo omasta kodista. Oli ilo, kun sai asiat hoidetuksi. Oli ilo jokapäiväisestä leivästä. Oli ilo auringosta. Oli ilo hyvistä naapureista.

-Kerro millaisia!

[Aino Korjan historiikit -alkusivu](#)

Pihlajaveden suojeluskuntalaisia